

Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ

Materiały z uroczystego spotkania pracowników Biblioteki Śląskiej w Centrum Kultury w Katowicach z okazji 40-lecia Polski Ludowej

15 lutego 1985 roku odbyło się przekazanie społeczeństwu Katowic agend Biblioteki Śląskiej w Katowickim Centrum Kultury. Ich otwarcie połączone z udekorowaniem zasłużonej Książnicy — Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Ponadto z okazji 40-lecia Polski Ludowej uhonorowano wieloletnich i zasłużonych pracowników tej placówki odznaczeniami państwowymi. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski otrzymała mgr Danuta Musiołowa. Srebrnym Krzyżem Zasługi odznaczeni zostali: mgr Urszula Gumuła, Henryk Jucha, mgr Joanna Majchrzak, mgr Barbara Strzepka i mgr Barbara Zgryzek; Brązowym Krzyżem Zasługi — Cecylia Barczyk.

W uroczystym spotkaniu z pracownikami Biblioteki Śląskiej uczestniczyli m. in: sekretarz KW PZPR w Katowicach — tow. dr Stanisław Barczyk, przewodniczący WRN w Katowicach — prof. Adam Szczurowski, wicewojewoda Katowicki — mgr Józef Piszczek, kierownik Wydziału Kultury KW PZPR — Rudolf Kistorz, kierownik Wydziału Kultury i Sztuki UW — mgr Jarosław Czapczar oraz przedstawiciele środowisk kulturalnych miasta.

Okolicznościowe przemówienie wygłosiła wicedyrektor Biblioteki Śląskiej — mgr Barbara Zajączkowska.

Zasługi Książnicy dla kultury i oświaty regionu i kraju podkreślił w swoim wystąpieniu sekretarz KW PZPR tow. dr Stanisław Barczyk.

W nowym Oddziale Biblioteki Śląskiej zlokalizowano pracownie dla personelu merytorycznego oraz niektóre agendy dla czytelników. Umieszczono tu zbiory mikrofilmowe i otwarto nowe czytelnie: Kartografii, Ikonografii i Dokumentów Życia Społecznego. W pomieszczeniach bibliotecznych znalazła miejsce sala wystawiennicza. Przewiduje się również — po odpowiedniej adaptacji plastycznej — urządzenie stałej galerii ze zbiorów Biblioteki Śląskiej, a także marlarstwa związanego z regionem śląskim.

Oprócz agend w nowym Oddziale Biblioteki Śląskiej otwarto okolicznościową ekspozycję „Encyklopedie i słowniki zagadnieniowe w zbiorach Biblioteki Śląskiej”, na której zaprezentowano w wyborze encyklopedie i słowniki zawierające podstawowe informacje z różnych dziedzin wiedzy.

PRZEMÓWIENIE OKOLICZNOŚCIOWE

Spotykamy się w roku jubileuszowym obchodząc 40-lecie Polski Ludowej, w której Biblioteka zanotowała rozwój, zarówno ilościowy jak i jakościowy.

Posłużę się cytatem z informacji zamieszczonej na nasz temat w jednym z pierwszych wydań „Dziennika Zachodniego” w lutym 1945 r.

„Przy ul. Francuskiej 12 znajduje się nowoczesny gmach Domu Oświaty, w którym mieściła się przedwojenna Śląska Biblioteka Publiczna. Niemcy cofając się podminowali i wysadzili częściowo most kolejowy w bezpośredniej bliskości gmachu, który mocno ucierpiał. Niektóre ściany porysowały się, powyrywane zostały futryny okienne, wyleciały wszystkie szyby. Jednakże żelazna konstrukcja wytrzymała znakomicie. Cieszy, że prawie cały księgozbiór znajduje się w bardzo dobrym stanie. Księgozbiór liczy około 100 tys. tomów, w tym są książki dawnej Śląskiej Biblioteki Sejmowej. Niemcy zdolali tylko wywieźć część katalogu. Woźny gmachu otrzymał od uciekających hitlerowców rozkaz wysadzenia kotłów parowych i podpalenia gmachu, ale tego rozkazu nie wykonał”.

Pozwolę sobie przypomnieć; w 1945 roku 100 tysięcy tomów — obecnie ponad milion 132 tysiące woluminów i jednostek, w tym 113.000 wol. czasopism i 172.000 jednostek zbiorów specjalnych. Zbiory systematycznie się powiększają o egzemplarze obowiązkowe, zakupy, dary i wymianę, w ostatnich kilku latach średnio o 35 tysięcy jednostek, możliwości zaś lokalowe są bardzo ograniczone. Oddział, który Biblioteka dziś przejmuje pozwoli na pewne rozładowanie przeciążenia w magazynach Centrali oraz poprawi warunki korzystania ze zbiorów dla czytelników, którzy zyskują 50 nowych miejsc w czytelniach.

Chciałabym przypomnieć w największym skrócie miejsce i rolę naszej placówki w krzewieniu oświaty i kultury w regionie, a także treści patriotycznych wśród społeczeństwa, a zwłaszcza młodego pokolenia. Biblioteka Śląska ma już z górą 60 lat, powstała bowiem w 1922 roku w określonym celu — rozwijania chlubnych tradycji tej ziemi i umacniania polskości Ślązaków, którzy wielokrotnie dokumentowali swe głębokie przywiązanie do mowy i ojczystych obyczajów, z bronią w ręku walczyli o powrót do macierzy.

Nasza placówka stanowiła zarazem świadectwo szacunku dla słowa polskiego i jego materialnego kształtu — polskiej książki, którą pokryjomu czytano w śląskich domach w latach zaborów, zakazana i ścigana doczekała się najwyższego uznania. Biblioteka, jej zespół,

dobrze się przysłużył w latach międzywojennych do zespolenia naszej ziemi z całym krajem, do awansu i rozwoju intelektualnego Ślązaków.

W okresie powojennym obserwujemy wszechstronny awans Biblioteki, która ze skromnej placówki oświatowej stała się instytucją o charakterze naukowym, rozwijającą szeroką działalność. Otworzyła swe podwoje wkrótce po wyzwoleniu podejmując z powodzeniem zadanie odrabiania zaległości w dziedzinie kultury i oświaty, oraz kontynuując dzieło kształtowania świadomości patriotycznej miejscowego społeczeństwa i pogłębiania procesów integracyjnych. Służyła też torowaniu nowych, postępowych poglądów, związanych z dokonującymi się, głębokimi przeobrażeniami społeczno-gospodarczymi w kraju.

Te postępowe i patriotyczne treści przyświecały naszej działalności przez całe mijające 40-lecie i nic nie straciły na aktualności. Ich szczególne znaczenie wynika też z odradzających się wciąż w Republice Federalnej Niemiec tendencji rewizjonistycznych i rewanżystowskich, negujących nasze historyczne prawa do piastowskich ziem śląskich. Mamy wystarczająco dużo argumentów, opartych o niepodważalne dokumenty i świadectwa polskości Śląska, aby udowodnić nasze racje.

Posiadamy bogaty i cenny blisko 90-tysięczny zbiór „silesiaków” — druki, książki, czasopisma, broszury, mapy i ulotki, w tym utwory autorów budzących świadomość narodową Ślązaków, jak: Norbert Bończyk, Józef Lompa, Konstanty Damrot, Karol Miarka, Paweł Stalmach, polonica pochodzące z oficyn wydawniczych Bytomia i Mikołowa, m. in. pierwsze elementarze, śpiewniki oraz premierowe edycje poezji polskiej na Śląsku.

Okres powojenny charakteryzuje poważny wzrost zbiorów bibliotecznych i czytelnictwa.

Zorganizowano oddział w Bytomiu i Cieszynie, urządzono własną introligatornię oraz uruchomiono stację mikrofilmową i kserograficzną.

W końcu 1976 roku rozwiązano jeden z najbardziej palących problemów, a mianowicie brak miejsc w czytelniach. Dzięki uzyskaniu dodatkowych pomieszczeń w gmachu po Śląskim Instytucie Naukowym, można było otworzyć nowe czytelnie. W wyniku tej poważnej reorganizacji łączna ilość miejsc w czytelniach wzrosła z 118 do 277.

Ideą przewodnią całej naszej powojennej działalności było udostępnienie posiadanych zbiorów szerokiemu ogółowi czytelników. W czterdziestolecie gościliśmy w Bibliotece Śląskiej ponad dwa i pół miliona czytelników.

Uczestniczyliśmy w procesach dydaktycznych młodzieży szkolnej i studenckiej, w badaniach naukowych oraz inicjatywach wydawniczych takich m. in. jak „Bibliografia Śląska”, „Książnica Śląska”, opracowania materiałów i źródeł rękopiśmiennych.

Wiele uwagi poświęcamy też propagandzie książki i czytelnictwa, organizując od wielu lat wystawy tematyczne a także pokazy nowych cennych nabytków.

Do pomieszczeń, w których się znajdujemy przeniesione zostały pracownie personelu merytorycznego oraz niektóre agendy dla czytelników. Umieszczono tu zbiory mikrofilmowe. Systematyczny wzrost liczby korzystających z tej agendy stwarzał od dawna konieczność polepszenia warunków udostępniania, a przede wszystkim odpowiedniego przechowywania tej kategorii zbiorów.

W Pracowni i Czytelni Grafiki udostępniane będą zbiory ikonograficzne, obejmujące: grafikę oryginalną (w tym ekslibrisy), wydawnictwa bogato ilustrowane i luźne reprodukcje dotyczące sztuki oraz fotografie związane z regionem śląskim.

Od września 1983 roku jest czynna Czytelnia Dokumentów Życia Społecznego. Zgromadzono tu ulotki, plakaty, programy imprez kulturalnych, katalogi itp. Dokumenty te są łatwo dostępne dla czytelników i mogą być należycie wykorzystane w pracach dotyczących problematyki społecznej i kulturalnej kraju, ze szczególnym uwzględnieniem Śląska.

W Pracowni i Czytelni Kartografii znalazły miejsce wartościowe wydawnictwa kartograficzne, z bogatą kolekcją silesiaków od XVI do XX wieku (w tym plebiscytorów).

W nowych pomieszczeniach bibliotecznych jest również sala wystawowa. Do tej pory wszystkie ekspozycje organizowano w holach gmachu przy ul. Francuskiej.

Przewiduje się również — po odpowiedniej adaptacji plastycznej — urządzenie stałej galerii wystawowej, gdzie będzie eksponowana grafika ze zbiorów własnych, a także malarstwo związane z regionem śląskim, bądź ze względu na temat, bądź poprzez artystę.

Nasza działalność spotykała się wielokrotnie z pozytywną oceną władz wojewódzkich i centralnych, placówka była wyróżniana, zaślużeni pracownicy otrzymali odznaczenia państwowe, wojewódzkie i resortowe. Wysoka ocena naszych osiągnięć nie przysłaniała nam trudności i wielu bolączek. Do najpoważniejszych kłopotów należy zaliczyć chroniczny brak miejsca, które przejściowo tylko złagodziły przyznane nam pomieszczenia. Dzień dzisiejszy stanowi kolejny krok naprzód w przezwyciężaniu tych trudności, za co jesteśmy zobowiązani naszym władzom przychodzącym nam stale z pomocą w miarę istniejących możliwości. Nie ukrywamy, że liczymy na nią również

w przyszłości. Doniosła społecznie funkcja którą spełniamy, ofiarna działalność jaką zapisaliśmy w rozwoju oświaty i kultury, oraz w upowszechnianiu czytelnictwa w mijającym 40-leciu, do takiej prośby nas w pełni upoważnia. Wierzymy, że doczekamy się realizacji budowy magazynów i wreszcie nowego gmachu Biblioteki Śląskiej, przystosowanego do zadań, które dyktują aktualne potrzeby.

Proszę o przyjęcie raz jeszcze wyrazów podziękowania za wiele dowodów zrozumienia dla naszych potrzeb, mimo istnienia innych, nie mniej ważnych i społecznie uzasadnionych.